

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіоналістики
імені Костянтина Немця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО
“09 травня” 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>«Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Наталія ГУСЕВА, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця

Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

 Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

Гарант освітньо-професійної програми

 Катерина КРАВЧЕНКО
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

 Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Зовнішньоекономічні зв'язки України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 106 Географія освітньої програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є сформувати у студентів систему теоретичних знань про сучасний стан і просторово-часові особливості зовнішньоекономічних зв'язків України; розкрити їх значення в соціально-економічному розвитку території, а також закласти навички практичного застосування отриманих знань.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1) вивчити теоретико-методичні основи суспільно-географічного дослідження зовнішньоекономічних зв'язків країни, зокрема сутність зовнішньоекономічних зв'язків, зовнішньоекономічної діяльності і зовнішньоекономічної політики; суб'єкти і об'єкти, види, принципи, передумови і фактори зовнішньоекономічних зв'язків; опанувати і вміти застосовувати основні положення теорій зовнішньоекономічної діяльності;

2) проаналізувати передумови та фактори формування і розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України, зокрема виявляти зв'язки між особливостями географічного положення, природно-ресурсного потенціалу, трудових ресурсів, потенціалу, характерними рисами промисловості, сільського господарства, транспорту тощо та зовнішньоекономічними зв'язками України;

3) ознайомитися з сучасною зовнішньоекономічною політикою країни та системою регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні;

4) ознайомитися з показниками розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни та методикою їх розрахунків на прикладі України;

5) охарактеризувати експортно-імпортний потенціал країни, зокрема проаналізувати сучасний стан, динаміку, товарну і географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами та послугами України, виявити її внутрішньорегіональні особливості;

6) охарактеризувати зовнішньоторговельні відносини України з іншими країнами та регіонами світу;

7) виявити особливості інвестиційної діяльності за участю України, виявити інвестиційну привабливість її регіонів;

8) охарактеризувати прикордонне і транскордонне співробітництво України, її участь у міжнародних організаціях, міжнародний туризм, міграцію робочої сили та інші види зовнішньоекономічних зв'язків України;

9) визначати місце і роль зовнішньоекономічних зв'язків України в її господарському комплексі та в світовому господарстві;

10) виявити основні проблеми розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України, запропонувати можливі шляхи їх вирішення та подальші перспективи розвитку.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
7-й	
Лекції	
48 години	
Практичні заняття	
24/16* годин	
Самостійна робота	
48/56* годин	

* - для малочисельної групи обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшений відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує навчальна дисципліна:

загальні компетентності:

ЗК03 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК07 – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК11 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК02 – Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

СК04 – Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтно-оболонки.

СК07 – Знання і використання специфічних для географічних наук теорій, парадигм, концепцій та принципів відповідно до спеціалізації.

СК12 – Здатність до системного географічного мислення.

СК13 – Здатність проводити дослідження регіонального розвитку та різних аспектів територіальної організації суспільства.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує навчальна дисципліна

ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

ПР04. Аналізувати географічний потенціал території.

ПР07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтно-оболонки та її складових.

ПР12. Мати базові уявлення про територіальну організацію суспільства, концепції територіальних структур.

ПР13. Володіти базовими знаннями з економічної та соціальної географії України і світу.

ПР15. Аналізувати різні аспекти територіальної організації життєдіяльності суспільства.

ПР16. Проводити аналіз регіонального розвитку та давати оцінку регіонального потенціалу.

1.8. Пререквізити: «Географія світового господарства та міжнародної торгівлі», «Фізична географія України», «Економічна і соціальна географія України» та деякі інші.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

Зовнішньоекономічні зв'язки України, їх види, показники, історія розвитку

Тема 1. Історія розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Етапи розвитку міжнародної торгівлі: I – початковий (з XVIII до першої половини XIX ст.); II – довоєнний (друга половина XIX ст. – початок Першої світової війни (1914 р.)); III – міжвоєнний (період між двома світовими війнами (1914-1939 рр.)); IV – повоєнний (50-60-ті роки XX ст.); V – сучасний (з початку 70-х років XX ст.): конкуренції двох світових систем господарства – капіталістичної та соціалістичної (до початку 1990-х років); глобалізації світової економіки (з початку 90-х років XX ст.).

Основи періодизації зовнішньоекономічної діяльності України.

Етапи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України: 1) міжнародне співробітництво народів, які населяли територію сучасної України, в античну епоху; 2) формування та інтенсивний розвиток зовнішніх економічних зв'язків Київської Русі; 3) колоніальний період розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України; 4) радянський період розвитку національної спеціалізації та міжнародної торгівлі (1917-1987 рр.); 5) перехідний від радянського період (1987-1991 рр.); 6) сучасний період (1991 р. – сучасність).

Тема 2. Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, класифікація, фактори. Зовнішньоекономічна політика: сутність, типи, принципи та основні напрями реалізації

«Зовнішньоекономічні зв'язки»: визначення поняття за різними авторами і джерелами. «Зовнішньоекономічні зв'язки» і «зовнішньоекономічна діяльність»: сутність і співвідношення понять. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мікроекономічного, макроекономічного та міждержавного рівнів, їх класифікація. Об'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Класифікація зовнішньоекономічних зв'язків. Види зовнішньоекономічних зв'язків за різними критеріями. Види зовнішньоекономічної діяльності згідно Закону України про «Зовнішньоекономічну діяльність».

Зовнішньоекономічні зв'язки як історична, економічна та суспільно-географічна категорія.

Принципи зовнішньоекономічної діяльності: загальні, специфічні, національні.

Основні передумови і фактори розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Фактори розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Зовнішньоекономічна політика: сутність, складові елементи, види, принципи та основні напрями реалізації. Зовнішньоекономічна політика України.

Тема 3. Показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни

Показники зовнішньоекономічної діяльності: абсолютні та відносні.

Показники обсягу зовнішньої торгівлі: обсяг експорту, обсяг імпорту, зовнішньоторговельний оборот, обсяг реекспорту, обсяг реімпорту та ін.

Показники результативності зовнішньої торгівлі: сальдо зовнішньоторговельного балансу, коефіцієнт покриття експорту імпортом (індекс стану балансу), коефіцієнт збалансованості зовнішньої торгівлі, коефіцієнт відкритості національної економіки, експортно-імпортна (зовнішньоторговельна) квота, рівень експорту, експортна квота, рівень імпорту (коефіцієнт імпортової залежності), імпортна квота, експортний потенціал держави (показник інтенсивності експорту), показник інтенсивності імпорту, показник інтенсивності зовнішньоторговельного обороту, індекс концентрації експорту, питома вага імпорту в загальному обсязі споживчих товарів, коефіцієнт відносної експортної спеціалізації, платіжний баланс та ін.

Показники структури зовнішньої торгівлі: товарна структура зовнішньої торгівлі (експорту, імпорту), географічна структура зовнішньої торгівлі (експорту, імпорту) та ін.

Показники динаміки зовнішньої торгівлі: темпи росту зовнішньоторговельного обороту (експорту, імпорту), темпи приросту зовнішньоторговельного обороту (експорту, імпорту) та ін.

Тема 4. Теорії зовнішньоекономічної діяльності

Меркантилізм (ранній, пізній).

Класичні і неокласичні теорії зовнішньоекономічної діяльності: концепція абсолютних переваг А. Сміта, концепція порівняльних переваг Д. Рікардо, закони Дж. С. Мілла, теорема Хекшера-Оліна, парадокс В. Леонтьєва, теорема Хекшера-Оліна-Самуельсона, теорема Самуельсона-Джонса, теорема Столпера-Самуельсона, теорема конкурентних переваг М. Портера, теорія технологічного розриву, теорія «життєвого циклу продукту», теорема Рибчинського та ін.

Кейнсіанські теорії зовнішньоекономічної діяльності: теорія перехресного попиту С. Ліндера, теорія реверса попиту, дисконтна політика та ін.

Сучасні теорії зовнішньоекономічної діяльності: концепція експортних можливостей, концепція імпортних можливостей та ін.

РОЗДІЛ 2

Зовнішня торгівля як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 5. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Сучасні риси та особливості зовнішньоекономічної діяльності України. Сальдо торговельного балансу України та його динаміка, аналіз причин змін.

«Зовнішня торгівля», «світова торгівля» і «міжнародна торгівля»: визначення і співвідношення понять. Класифікація міжнародної торгівлі за різними критеріями.

Глобалізація та інтернаціоналізація як визначальні риси сучасної міжнародної торгівлі.

Зовнішня торгівля товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Сучасні зовнішньоторговельний оборот і сальдо зовнішньої торгівлі товарами України. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі товарами України протягом останнього десятиріччя, її аналіз та причини змін. Сучасна товарна структура експорту й імпорту зовнішньої торгівлі товарами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Сучасна географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Внутрішньорегіональні відмінності зовнішньої торгівлі товарами України, їх аналіз та причини виявлених особливостей.

Тема 6. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Зовнішня торгівля послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Сучасні зовнішньоторговельний оборот і сальдо зовнішньої торгівлі послугами України. Динаміка сальдо зовнішньої торгівлі послугами України протягом останнього десятиріччя, її аналіз та причини змін. Сучасна структура експорту й імпорту зовнішньої торгівлі України за видами послуг, її аналіз і причини виявлених особливостей. Сучасна географічна структура зовнішньої торгівлі послугами України, її аналіз і причини виявлених особливостей. Внутрішньорегіональні відмінності зовнішньої торгівлі послугами України, їх аналіз та причини виявлених особливостей.

РОЗДІЛ 3

Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 7. Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інвестиційна політика держави. Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку та індустріальні (промислові) парки як засоби залучення іноземних інвестицій

Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Форми і види інвестиційної діяльності згідно закону України «Про інвестиційну діяльність».

Інвестиції: сутність, значення. Класифікація інвестицій за різними критеріями.

Інвестиційна привабливість, інвестиційний імідж, інвестиційний клімат: визначення і співвідношення понять. Об'єктивні й суб'єктивні фактори інвестиційної привабливості. Інвестиційний клімат, його фактори та складові.

Інвестиційна привабливість України в умовах повномасштабної війни.

Інвестиційний потенціал України.

Національний бренд і брендинг країни як фактори формування її привабливості в світі. Сприйняття України в світі. Еволюція брендингових кампаній України. Місце України в світових рейтингах брендів та іміджевих компаній. Вартість бренду України. Стратегії просування бренду країни на світовому ринку.

Прямі іноземні інвестиції України: обсяг інвестицій, їх динаміка за роки незалежності, структура за видами економічної діяльності, географічна структура прямих іноземних інвестицій в Україну та з України, регіональні відмінності. Значення іноземних інвестицій для соціально-економічного розвитку території (позитивні і негативні наслідки). Інвестиції з офшорних зон.

Спеціальні (вільні) економічні зони як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів, типи. Спеціальні (вільні) економічні зони України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Території пріоритетного розвитку як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Території пріоритетного розвитку України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Індустріальні (промислові) парки як засіб залучення іноземних інвестицій: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Індустріальні парки України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Проблеми і перспективи функціонування спеціальних (вільних) економічних зон, територій пріоритетного розвитку та індустріальних парків в Україні.

Інвестиційна політика в Україні: сутність, цілі та завдання, інструменти, види, моделі. Пріоритетні галузі економіки України. Страхування іноземних інвестицій від воєнних ризиків. Інвестиційні портрети регіонів України. Інвестиційна платформа «Advantage Ukraine».

РОЗДІЛ 4

Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України

Тема 8. Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України

Лімологія як наука про державні кордони. Державний кордон: визначення поняття. Види державних кордонів за різними класифікаційними критеріями. Функції державних кордонів. Етапи встановлення державного кордону (алокація, делімітація, демаркація).

Державний кордон України, характеристика окремих його ділянок. Протяжність державного кордону України.

Делімітаційні та демаркаційні проблеми України. Територіальні конфлікти України (з Росією, Румунією, Білоруссю, Молдовою).

Міжнародне територіальне співробітництво та його види: транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво, транснаціональне співробітництво. Мета міжнародного територіального співробітництва. Суб'єкти і учасники міжнародного територіального співробітництва.

Транскордонне та прикордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків. Прикордонна зона, прикордонна смуга, зона прикордонної торгівлі та прикордонний регіон. Транскордонний і прикордонний регіони: визначення і співвідношення понять. Прикордонні регіони України та сусідніх країн. Транскордонне співробітництво та його значення для соціально-економічного розвитку регіонів. Фактори активізації транскордонного співробітництва в Україні. Транскордонне співробітництво, чинники та принципи його розвитку. Контакти (зв'язки) людей, що передбачаються транскордонним співробітництвом. Транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво, транснаціональне співробітництво: визначення і співвідношення понять. Шляхи здійснення транскордонного співробітництва.

Поняття «єврорегіон». Головні риси, що характеризують феномен єврорегіону. Політичні, правові та історичні особливості функціонування єврорегіонів. Єврорегіони за участю регіонів України, історія їх створення, стисла характеристика, сучасний стан.

Міжнародні транспортні коридори: визначення поняття, значення для соціально-економічного розвитку країни, проходження по території України.

Нові форми транскордонного співробітництва: транскордонні кластери, партнерства, промислові парки і зони, проєкти, прикордонна торгівля; нові підходи до стратегічного планування розвитку транскордонного регіону та простору; поширення сучасних механізмів регіонального розвитку в транскордонний простір.

Тема 9. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України

Міжнародний поділ праці та місце України в ньому. Міжнародна спеціалізація і міжнародна кооперація як види зовнішньоекономічних зв'язків України.

Інтеграційна діяльність України як вид її зовнішньоекономічних зв'язків. Типи міждержавних інтеграційних об'єднань. Участь України в міжнародних організаціях. Входження України до СОТ: позитивні та негативні наслідки. Перспективи входження України

до НАТО: позитивні і негативні наслідки. Перспективи входження України до Європейського Союзу: «за» і «проти».

Три моделі інтеграції на пострадянському просторі: білоруська («головою в пісок»), грузинська («ногами вперед»), казахська («міцно на своїх ногах»). Три інтеграційні моделі для України: пасивна інтеграція, опір («конфронтація до кінця»), активна (ініціативна) інтеграція.

Міжнародний туризм за участю України.

Еміграція та імміграція робочої сили за участю України. Наслідки міграцій.

Міжнародні кредитно-фінансові і валютні відносини України.

Зони спільного підприємництва та їх види. Спільне підприємництво України.

Міжнародні науково-технічні зв'язки України та їх форми.

Міжнародні інформаційні зв'язки України.

Участь України в міжнародних виставках, ярмарках, аукціонах, торгах, конференціях, симпозиумах, конференціях, семінарах та інших подібних заходах.

Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України

Проблеми зовнішньоекономічних зв'язків України (подолання зовнішніх факторів, що мають негативний вплив, тобто економічної кризи, політичної та соціальної нестабільності; поліпшення якісних характеристик вітчизняних товарів; підвищення ролі держави, для чого потрібно: створення державної довгострокової концепції і політики дій у галузі відновлення зовнішніх економічних зв'язків та їх регулювання; формування збалансованої системи державного регулювання, прискорене створення регулятивної інфраструктури та правової бази; підвищення якості продукції та надання їй товарного виду; зниження рівня інфляції в українській економіці; знаходження нових ринків збуту для українських товарів тощо).

Перспективи подальшого розвитку та вдосконалення зовнішніх економічних зв'язків України (проведення єдиної зовнішньоекономічної політики держави, реалізація її економічних інтересів і безпеки; проникнення та зміцнення позицій національного товаровиробника на зовнішніх ринках товарів і послуг; посилення конкурентоспроможності української продукції, збільшення її експорту, надходжень прямих іноземних інвестицій; здійснення контролю за надходженням в Україну валютних цінностей; захист прав і законних інтересів України, вітчизняних та зарубіжних суб'єктів господарської діяльності тощо).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	8	5	6	7
РОЗДІЛ 1						
Зовнішньоекономічні зв'язки України, їх види, показники, історія розвитку						
Тема 1. Історія розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	9	4	2			3

Тема 2. Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, класифікація, фактори. Зовнішньоекономічна політика: сутність, типи, принципи та основні напрями реалізації	12	6	2			4
Тема 3. Показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни	4	2				2
Тема 4. Теорії зовнішньоекономічної діяльності	6	4				2
Разом за розділом 1	31	16	4			11
РОЗДІЛ 2						
Зовнішня торгівля як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України						
Тема 5. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	9	4	2			3
Тема 6. Зовнішня торгівля (експорт-імпорт) послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	7	2	2			3
Поточна контрольна робота	4					4
Разом за розділом 2	20	6	4			10
РОЗДІЛ 3						
Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України						
Тема 7. Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інвестиційна політика держави. Спеціальні (вільні) економічні зони, території пріоритетного розвитку та індустріальні (промислові) парки як засоби залучення інвестицій	22	10	4			8
Разом за розділом 3	22	10	4			8
РОЗДІЛ 4						
Прикордонне і транскордонне співробітництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України						
Тема 8. Прикордонне і транскордонне співробітництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України	20	12	2			6
Тема 9. Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України	14	2	2			10
Тема 10. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	5	2				3
Разом за розділом 4	39	16	4			19
Підготовка до підсумкового екзаменаційного контролю	8					8
Усього годин	120	48	16			56

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна форма
1	Історичні особливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України	2
2	Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, види, фактори, показники. Теорії зовнішньоекономічної діяльності	2
3	Зовнішня торгівля товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	2
4	Зовнішня торгівля послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України	2
5-6	Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України	4
7	Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України	2
8	Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна форма
1	<i>Опрацювати тему «Основи періодизації зовнішньоекономічної діяльності України»:</i> 1) міжнародне співробітництво народів, які населяли територію сучасної України, в античну епоху; 2) формування та інтенсивний розвиток зовнішніх економічних зв'язків Київської Русі; 3) колоніальний період розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України; 4) радянський період розвитку національної спеціалізації та міжнародної торгівлі (1917-1987 рр.); 5) перехідний від радянського період (1987-1991 рр.) 6) сучасний період (1991 р. – сучасність)	1
2	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Історичні особливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	2
3	<i>Опрацювати тему «Принципи зовнішньоекономічної діяльності»</i>	1
4	<i>Опрацювати тему «Зовнішньоекономічна політика України: принципи та основні напрями її реалізації»</i>	1
5	<i>Опрацювати тему «Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності України»</i>	1
6	<i>Опрацювати тему «Показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни»</i>	1

	<i>Опрацювати тему «Теорії зовнішньоекономічної діяльності»</i>	2
7	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Зовнішньоекономічні зв'язки України: поняття, види, фактори, показники. Теорії зовнішньоекономічної діяльності»</i>	2
8	<i>Опрацювати тему «Зовнішньоторговельні зв'язки України з групами країн і регіонами світу (країнами СНД, Європи, Азії, Америки, Африки, Австралії та Океанії)»</i>	1
9	<i>Опрацювати тему «Зовнішньоторговельні зв'язки України з окремими країнами (Росією, Польщею, Німеччиною, Китаєм, з будь-якою країною Північної Америки, Південної Америки, Африки, Австралії та Океанії за вибором студента)»</i>	1
10	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Зовнішня торгівля товарами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	2
11	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Зовнішня торгівля послугами як основний вид зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	2
12	<i>Підготуватися до написання поточної контрольної роботи (як сукупності тестів до тем практичних робіт 2-4)</i>	4
13	<i>Опрацювати тему «Території пріоритетного розвитку України»</i>	1
14	<i>Опрацювати тему «Спеціальні (вільні) економічні зони України»</i>	1
15	<i>Опрацювати тему «Індустріальні (промислові) парки України»</i>	2
16	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Інвестиційна діяльність як вид зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	4
17	<i>Опрацювати тему «Єврорегіони України»</i>	2
18	<i>Опрацювати тему «Нові форми транскордонного співробітництва»</i>	2
19	<i>Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Прикордонне і транскордонне співробітництво як види зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	2
20	<i>Опрацювати тему «Міжнародний туризм за участю України»</i>	1
21	<i>Опрацювати тему «Еміграція і імміграція робочої сили за участю України»</i>	1
22	<i>Опрацювати тему «Міжнародні кредитно-фінансові і валютні відносини України»</i>	1
23	<i>Опрацювати тему «Міжнародні науково-технічні зв'язки України»</i>	1
24	<i>Опрацювати тему «Спільне підприємництво як вид зовнішньоекономічних зв'язків України»</i>	1
25	<i>Опрацювати тему «Міжнародні інформаційні зв'язки України»</i>	1
26	<i>Опрацювати тему «Участь України в міжнародних виставках, ярмарках, аукціонах, торгах, конференціях, симпозиумах, конференціях, семінарах та інших подібних заходах»</i>	1
27	<i>Опрацювати тему «Україна у складі міжнародних організацій»</i>	1
28	<i>Опрацювати тему «Позитивні та негативні наслідки для України при вступі до СОТ, ЄС і НАТО»</i>	1
29	<i>Опрацювати тему «Транснаціональні корпорації та спільні</i>	1

	підприємства в системі міжнародного інвестування: значення для України»	
30	Опрацювати тему «Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України»	1
31	Підготувати питання для обговорення та виконати практичні завдання до практичного заняття «Інші види зовнішньоекономічних зв'язків України»	2
32	Підготуватися до написання підсумкового екзаменаційного контролю	8
	Разом	56

Результати самостійної роботи перевіряються шляхом опитування на практичному занятті; виконання відповідних практичних завдань, що надаються в методичній розробці до практичного заняття; поточних тестових контролів в системі Moodle за кожною темою практичної роботи; виносяться на підсумковий (екзаменаційний) контроль.

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративні (розповідь з елементами бесіди, пояснення, лекція, ілюстрація тощо);
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові.

Під час вивчення курсу передбачені лекції (інформаційні, проблемні), самостійні і практичні роботи студентів (з навчальною та періодичною літературою, інтернет-джерелами, статистичним матеріалом, різноманітними картами тощо), використання комп'ютерної техніки, індивідуальні і групові консультації. Самостійна робота студентів включає такі види занять із зазначених вище тем: поглиблене вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання, літератури за заданою тематикою, пошук додаткової інформації, підготовка до практичних занять, поточних тестових контролів за кожною темою практичної роботи, підсумкового семестрового контролю тощо.

Усі матеріали і навчально-методичний комплекс представлені у середовищі Office365. У разі подовження воєнного стану, пов'язаного зі збройною агресією проти України, лекції проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформи Zoom, Google Meet – на вибір студентів і з урахуванням обмеженості використання платформ). Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів.

8. Методи контролю

1. Поточні тестові контролі теоретичного матеріалу (за кожною темою практичної роботи) в системі Moodle.
2. Перевірка виконання практичних робіт (письмові відповіді на питання, складання картосхем, графіків, діаграм, таблиць, схем, математичний аналіз статистичних даних тощо).
3. Теоретичний захист практичних робіт (індивідуальне, комбіноване, фронтальне опитування).

4. Участь у дискусіях під час лекційних та практичних занять.
5. Вирішення проблемних питань і завдань під час лекційних та практичних занять.
6. Написання поточної контрольної роботи (як сукупності поточних тестових контролів до тем практичних робіт 2-4).
7. Написання підсумкового (екзаменаційного) контролю.

Курс «Зовнішньоекономічні зв'язки України» створений, сертифікований і відкритий для студентів на навчальній платформі Moodle. Всі види контролю проводяться й оцінюються на цій платформі.

Підсумковий (екзаменаційний) контроль проводиться в письмовій формі. У разі проведення екзамену в дистанційній формі використовується LMS платформа «Moodle» з автентифікацією здобувача у режимі відеоконференції. Використовуються технічні і програмні засоби, які дозволяють забезпечити аудіо- і відеофіксацію.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, всі контрольні заходи мають проводитися з обов'язковим дотриманням студентами вимог академічної доброчесності. Якщо академічну недоброчесність виявлено при проведенні поточної контрольної роботи або підсумкового екзаменаційного контролю, оцінка за виконання роботи має бути знижена до 0 балів.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Разом	Екза- мен	Сума	
Розділ 1				Розділ 2		КР, перед- бачена НП	Розділ 3		Розділ 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	11	T7		T8				T9
ПР1		ПР2			ПР 3		ПР 4	ПР 5-6	т	ПР 7	т	ПР8	
3		7			7		7	7	3,5	7	3,5	4	
										60	40	100	

T1, T2 ... T10 – теми розділів

ПР – практична робота

КР – контрольна робота, передбачена навчальним планом

т – поточні тестові контролі до тем

Для допуску до складання підсумкового (екзаменаційного) контролю здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни за виконання практичних завдань, під час поточних контролів, самостійної роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

ПР 1 (3 бали):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 0,5 балів;
- підготовка доповіді і презентації – 2,5 балів.

ПР 2, 3, 4, 5-6, 7 (7 балів):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 1 бал;
- виконання практичних завдань – 6 балів.

ПР 8 (4 бали):

- відповіді на питання для обговорення, захист роботи – 0,5 балів;

- виконання практичних завдань – 3,5 балів.

Оцінювання практичної роботи – від 0 до 7 балів (ПР 2, 3, 4, 5-6, 7):

0 балів – робота не виконана,

1-2 бали – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові,

3-4 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові,

5-6 балів – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні,

7 балів – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Оцінювання практичної роботи – від 0 до 3 балів (ПР 1):

0 балів – робота не виконана,

1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові,

2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові,

2,5 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні,

3 бали – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Оцінювання практичної роботи – від 0 до 4 балів (ПР 8):

0 балів – робота не виконана,

1 бал – виконана частково, у тезовій формі, повністю відтворена інформація з інтернет, знання фрагментарні і поверхові,

2 бали – завдання виконано частково, висновки не аргументовані, робота підготовлена недбало, або завдання виконано повністю, містить суттєві помилки методичного характеру, знання поверхові,

3 бали – завдання виконано повністю, вчасно, містить несуттєві недоліки, знання достатні,

4 бали – творчий підхід до розкриття питання, повно і правильно виконана, демонстрація глибоких знань теорії, зауваження відсутні.

Поточна контрольна робота – 11 балів: система тестових завдань різного типу і рівня складності за кожною темою практичної роботи. Детальна розбаловка представлена для кожного тестового завдання. Обраховується як сукупність поточних тестових контролів до тем практичних робіт 2-4.

Підсумковий (екзаменаційний) контроль – 40 балів: система тестових завдань різного типу і рівня складності. Детальна розбаловка підсумкового (екзаменаційного) контролю представлена для кожного тестового завдання.

Визнання результатів навчання, отриманих у **неформальній освіті** (літні школи, онлайн-курси, тренінги тощо з указаними результатами навчання, які є тотожними до указаних у робочій програмі дисципліни), проводиться за заявою здобувача відповідно до Порядку

визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.

Під час вивчення дисципліни за результатами підготовки публікацій або доповіді на регіональних / всеукраїнських / міжнародних конференціях за тематикою відповідно до тем дисципліни за наявності підтверджувального сертифікату із зазначеними компетентностями, які є тотожними до вказаних у робочій програмі, здобувач може отримати 10 балів додатково до загальної суми поточних балів (сертифікат, підтвердження ролі доповідача надаються викладачу шляхом прикріплення відповідних документів у розділі «Неформальна освіта» на сторінці курсу на платформі Moodle) або за умови співпадіння з певними видами робіт, здобувач вищої освіти отримує бали відповідно до даної робочої програми навчальної дисципліни та звільняється від поточного контролю за ними.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література:

1. Багрова І. В., Гетьман О. О., Власик В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник. Київ : ЦНЛ, 2004. 384 с.
2. Вдовенко Н. М., Яцун А. Г. Міжнародна економічна діяльність України : словник. Київ : НУБіП України, 2023. 401 с.
3. Вічевич А. М., Максимець О. В. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навчальний посібник для екон. спец. вищ. навч. закл. Львів : Афіша, 2004. 140 с.
4. Глущенко Я. І., Черненко Н. О. Міжнародна економічна діяльність України: конспект лекцій. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 120 с.
5. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини : підручник. Київ : Кондор, 2009. 266 с.
6. Гребельник О. П., Романовський О. О. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник. Київ : Деміург, 2003. 296 с.
7. Гусєва Н. В. Зовнішньоекономічні зв'язки України : навчально-методичний посібник. Уклад. Н. В. Гусєва, Г. О. Кулешова, Л. В. Ключко. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 188 с.
8. Данильченко Є. П., Островський І. А., Шекшуєв О. А. Конспект лекцій з дисципліни «Зовнішньоекономічна діяльність» для студентів 4 курсу денної форми навчання спеціальностей 6.050400 «Туризм», «Готельне господарство». Харків : ХНАМГ, 2009. 124 с.
9. Закон України від 16. 04. 1991 р. № 959–ХІІ «Про зовнішньоекономічну діяльність» : редакція від 26. 12. 2024 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

10. Зін'є Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник. Київ : Кондор, 2009. 432 с.
11. Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б. Міжнародні економічні відносини. Київ : Знання-Прес, 2003. 406 с.
12. Крилова Н. В. Міжнародна торгівля : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 365 с.
13. Кухарська Н. О., Харічков С. К. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник. Київ : Одісей, 2006. 456 с.
14. Липов В. В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної економічної взаємодії : навчально-практичний посібник. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2008. 368 с.
15. Міжнародна економіка : конспекти лекцій КНЕУ. Тема 2. Міжнародна торгівля. Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/614/5/>
16. Міжнародна економіка : навчальний посібник. Заг. ред. О. В. Носова. Харків : ХДУХТ, 2010. 322 с.
17. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник. Київ : КНЕУ, 2003. 948 с.
18. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Гончаренко О. В. та ін. Міжнародна економічна діяльність України підручник. Київ : КНТЕУ, 2021. 704 с.
19. Міжнародна економічна діяльність України : навчально-методичні матеріали до самостійного вивчення дисципліни. Укл. : І. І. Помінова, О. А. Кулініч, Н. М. Федоренко. Харків : Монограф, 2020. 147 с.
20. Пан М. П., Торкатюк В. І., Шутенко А. Л., Вороніна О. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності : конспект лекцій для студентів 5 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки 0501 «Економіка і Підприємництво» спеціальності 6.050100 «Економіка підприємства». Харків : ХНАМГ, 2008. 158 с.
21. Реалістичний шлях вступу України до ЄС. ГО «Український центр європейської політики». 2023. 56 с.
22. Тюріна Н. М., Карвацька Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 408 с.
23. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. Аналітична доповідь. *Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова*. 2022. 132 с.
24. Шкурупій О. В., Гончаренко В. В., Артеменко І. А. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 248 с.

Допоміжна література:

1. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика. Київ : Знання, 2007. 685 с.
2. Husieva N., Niemets O. Investment policy of Ukraine during a full-scale war: priority measures and future prospects. *Visnyk of V. N. Karazin Kharkiv National University, series «Geology. Geography. Ecology»*. 2024. № 60. С. 199-214.
3. Гусєва Н., Немець О. Інвестиційна привабливість України в умовах війни. *Часопис соціально-економічної географії : міжрегіональний збірник наукових праць*. Гол. ред. колегії Л. М. Немець. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. Вип. 35. С. 7-19.
4. Гусєва Н., Кандиба Ю., Кобилін П. Трансформації зовнішньої торгівлі товарами України: реалії, проблеми, перспективи. *Часопис соціально-економічної географії : міжрегіон. зб. наук. праць*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. Вип. 26. С. 55-75.
5. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2021-%D0%BF#Text>

6. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга, 2010. 344 с.
7. Економіка України: національна стратегія розвитку : монографія. Під заг. ред. Л. С. Гринів. Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені І. Франка, 2009. 443 с.
8. Звіти про виконання угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>
9. Іванович І. Ю. Вільні економічні зони в Україні: проблеми становлення та розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* № 5. 2009. С. 192–196.
10. Ксендзук В. В. Механізми формування та реалізації державної зовнішньоторговельної політики України: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ. упр., спец.: 25.00.02. Миколаїв, Житомир, 2021. 485 с.
11. Кластеризація транскордонного співробітництва в контексті євроінтеграції України: аналітичний звіт. Одеса, 2022. Режим доступу : https://economics.net.ua/wp-content/uploads/2022/09/Zakharchenko_zvit_klasteryzatsiya.pdf
12. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 376 с.
13. Мікула Н. А. Єврорегіони: досвід та перспективи. Львів : ІРД НАН України, 2003. 222 с.
14. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с.
15. Національна економічна стратегія України на період до 2030 року. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
16. Основні показники по спеціальним економічним зонам. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.* Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a321bee-7eaf-48c9-8888-1933f263a96d&title=OsnovniPokaznikiPoSez>
17. Основні показники по територіям пріоритетного розвитку. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України.* Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9a76e9b9-fd83-44de-af22-274d9bc47c78&title=OsnovniPokaznikiPoTrp&showMenuTree=true>
18. Розвиток транскордонного співробітництва : науково-аналітична доповідь. *НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України».* Наук. редактор В. С. Кравців. Львів, 2015. 52 с.
19. Румянцев А. П., Коваленко Ю. О. Міжнародна торгівля послугами : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 110 с.
20. Сіденко В. Р., Жовква І. І., Немиря Г. М., Перепелиця Г. М. Критерії членства в СОТ, ЄС і НАТО. Інтеграційні перспективи України : аналітичне дослідження. Гол. ред. І. І. Жовква. Режим доступу : http://www.kas.de/wf/doc/kas_10203-1522-1-30.pdf?070504093016
21. Транскордонне та єврорегіональне співробітництво рубіжних областей : освітній пакет для тематичного короткотермінового семінару. *Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.* О. Капелюха, Я. Охріменко. Чернігів : ЦППК, 2009. 56 с.
22. Філіпенко А. С. Міжнародні торговельні зв'язки України: генезис і структура : навчальний посібник. Київ : Знання України, 2008. 223 с.

23. Чернадчук В. Д., Сухонос В. В., Чернадчук Т. О. Основи інвестиційного права України : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми : ВТД «Університетська книга»; Київ : Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. 384 с.
24. Яценко Б. П., Стафійчук В. І., Брайчевський Ю. С. та ін. Політична географія і геополітика : навчальний посібник. За ред. Б. П. Яценка. Київ : Либідь, 2007. 255 с.
25. Niemets L., Kostrikov S., Husieva N., Kandyba Yu., Niemets K., Kobylin P. The key features of the Ukrainian foreign commerce in the recent geopolitical realities. *«Vision 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage»: The International Business Information Management Conference (34nd IBIMA) (Madrid, Spain 13-14 November, 2019)*. Editor Khalid S. Soliman.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Дайджест відновлення України. *ОФІС РЕФОРМ Кабінету Міністрів України*. Режим доступу : <https://rdo.in.ua/daydzhest-vidnovlennya-ukrayiny>
2. Державна служба статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Гусєва Н. В. Зовнішньоекономічні зв'язки України : сертифікований дистанційний курс. *Центр підтримки цифрового навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Режим доступу : <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=6639>
4. Закон України від 18. 09. 1991 р. № 1560–XII № 1861–IV «Про інвестиційну діяльність» : редакція від 10. 10. 2022 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
5. Закон України від 21. 06. 2012 р. № 5018–VI «Про індустриальні парки» : редакція від 17. 09. 2023 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>
6. Закон України від 24. 04. 2024 р. № 3668-IX «Про міжнародне територіальне співробітництво України» : редакція від 24. 04. 2024 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text>
7. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державна служба статистики*. Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Зовнішня торгівля України 2009-2021 роки: статистичні збірники. Київ: Державна служба статистики, 2010-2022. Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Індекс інвестиційної привабливості України, 2013-2024 роки. *European Business Association*. Режим доступу : <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/>
10. Індустриальні парки в Україні. *Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України*. Режим доступу : <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=6463d3ba-aa13-4e54-8db9-0f36642c43d9&tag=IndustrialniParkiVUkraini>
11. Міжнародний центр перспективних досліджень. Режим доступу : <https://icps.com.ua/>
12. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. Режим доступу : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
13. Міністерство закордонних справ України. Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/>
14. Міністерство розвитку громад та територій України. Режим доступу : <https://mtu.gov.ua/>
15. Національний Банк України. Режим доступу : <https://bank.gov.ua/>
16. Національний інститут стратегічних досліджень. Режим доступу : <https://niss.gov.ua/>
17. Світова організація торгівлі World Trade Organization. Режим доступу : <https://www.wto.org/>
18. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2008-2021 роках. Київ: Державна служба статистики, 2009-2022. Режим доступу : <https://www.ukrstat.gov.ua/>

19. Участь у міжнародних організаціях. Єдиний державний реєстр Міжнародних організацій, членом яких є Україна. *Міністерство закордонних справ України*. Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/uchast-u-mizhnarodnih-organizaciyah>
20. Advantage Ukraine. Режим доступу : <https://advantageukraine.com/ua/>